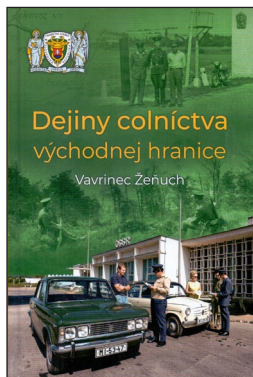

ŽEŇUCH, Vavrinec. *Dejiny colníctva východnej hranice*. Bratislava: Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky, 2026. 351 s. ISBN 978-80-570-8057-2.

Slovenská historiografia má ešte v mnohých oblastiach svoje podlžnosti. Pravda, ide o také témy, ktoré sú v spoločnosti menej frekventované, a teda aj menej známe, čo ale neznamená, že nie sú dôležité. K takýmto témam patrí aj finančná správa a colníctvo ako také. Vavrinec Žeňuch sa rozhodol spracovať uvedenú oblasť ľudskej aktivity so zameraním svojej bádateľskej pozornosti na východné hranice dnešného Slovenska – ide najmä o bývalú Zemplínsku a Užskú župu. To je geografický aspekt uvedenej monografie, druhý – časový aspekt, zahŕňa obdobia od stredoveku až po súčasnosť. Autor v jednotlivých obdobiach sleduje zmenu politických pomerov, zánik starých a vznik nových štátov, ktoré si chránili svoje územie a obyvateľstvo pred vojenským alebo hospodárskym ohrozením.

Aby Vavrinec Žeňuch uviedol čitateľa do problematiky, správne sa rozhodol najskôr priblížiť a vysvetliť základné termíny, s ktorými sa čitateľ v knihe stretne. V texte objasnil, čo boli clá, aké bolo ich dobové pomenovanie, napr. mýto, mýtnice, ako sa v jednotlivých obdobiach clá (mýto) vyberali a na čo slúžili, uviedol, kto clá vyberal, resp. kto ich mohol vyberať, v akej výške boli clá vyrúbené a čo tým krajina sledovala. Čitateľ sa v knihe dozvie, na základe akých dohôd boli clá stanovené a následne tiež vyberané. Nezabudol pripomenúť aj hrozby, akým museli colníci v jednotlivých obdobiach čeliť – mám na mysli najmä šírenie rôznych epidémií, ako boli mor, cholera, týfus, čierny kašeľ a pod., najmä obchodníkmi, s ktorými colníci prichádzali do styku a bezprostredne tak boli vystavení hrozbe nákazy.

V. Žeňuch urobil premyslenú vertikálnu kompozíciu knihy, ktorá prechádza od širších súvislostí až k jednotlivostiam, najmä v novších obdobiach, obzvlášť v medzivojnovom období, ale aj v rokoch po druhej svetovej vojne. Keďže kniha je prioritne určená pracovníkom colnej správy, autor venoval väčší priestor súčasnosti s akcentom na colný úrad a jeho pobočky na východnom Slovensku.

Téma dejín colníctva je na prvý pohľad nie príliš zaujímavou témou, čo evokuje celý rad reorganizácií hraníc, zákonov a pravidiel, ktoré sa menili jednak so zmenou hraníc, a teda aj štátov, ale aj v rámci vývoja danej krajiny, v tomto prípade Uhorska a potom Československa. Reálny život a služba colníkov však neraz boli plné dramatických chvíľ, ako to prezrádzajú kapitoly o medzivojnovom období a udalostiach, spätých s pašovaním tovaru tak do Československa, ako aj do Maďarska, s falšovaním československých mincí i bankoviek, kolkov, ktorými Československo po svojom vzniku označovalo dovtedy spoločné rakúsko-uhorské bankovky. Autor vsunutím individuálnych príbehov – pašerákov a colníkov, však zdanlivo nudnú problematiku osviežil, urobil ju zaujímavou aj pre neodborníkov, no súčasne cez spomínané individuálne príbehy demonštroval zložitost i náročnosť práce vo finančnej a colnej správe. *Dejiny colníctva východnej hranice* sú rozdelené na päť obsiahlych kapitol a tie sa členia na kratšie podkapitoly, čo zvyšuje prehľadnosť „colného príbehu“ a dáva autorovi možnosť viac sa venovať problému, ktorý bol v colníctve dôležitý a nemal by byť čitateľmi prehliadnuteľný.

Informačnú hodnotu knihy zvyšuje množstvo dobových fotografií z uhorského a československého obdobia, ba i z obdobia existencie samostatnej Slovenskej republiky, a fakt, že V. Žeňuch nestaval svoj text len na existujúcej odbornej literatúre, ale hlavne na archívnom výskume či dobovej tlači. Odborníci určite ocenia priložený bohatý zoznam použitých prameňov a literatúry.

Kniha Vavrinca Žeňucha *Dejiny colníctva východnej hranice* má potenciál zaujať nielen odbornú, profesijnú (colníci), ale aj laickú čitateľskú verejnosť. Keďže geograficky sa viaže na východné Slovensko, má potenciál poslúžiť aj pri vyučovaní dejepisu či už ako pomôcka pre učiteľov, či pre žiakov základných a stredných škôl pre bližšie spoznanie regiónu, v ktorom žijú, jeho histórie, ale aj práce ich rodičov, z ktorých mnohí pracujú práve v tomto zaujímavom a náročnom povolaní.

Peter Švorc